

ONDERNEMEN MET BEDRIJFSTOESLAGEN: EEN HELE VERANDERING?

Bert Smit en Henri Prins

Dit jaar zijn vanwege de hervorming van het Europese landbouwbeleid in Nederland bedrijfstoelagen geïntroduceerd. Deze bedrijfstoelagen komen in de plaats van de aan de productie gekoppelde dier- en gewaspremies. In 2007 wordt ook de melkpremie ontkoppeld. Wat mogelijk de gevolgen zijn van deze ontkoppeling voor de landbouw en hoe de ondernemers reageren op deze beleidsverandering zijn interessante vragen. Het LEI heeft al voorafgaand aan de introductie van de toelagen onderzoek in dit verband gedaan. In bijeenkomsten met akkerbouwers en melkveehouders in verschillende gebieden van het land is met behulp van spelsimulatie en groepsdiscussies nagegaan hoe zij met de bedrijfsvoering denken te gaan reageren op de beleidsverandering. Gaan zij het bedrijf duidelijk veranderen of zijn de aanpassingen bescheiden? De conclusie voor zowel de akkerbouw als de melkveehouderij is dat de marktgerichtheid en de duurzaamheid van de bedrijven beperkt toenemen. De ontkoppeling en de voorwaarden om de bedrijfstoelagen te ontvangen, de zogeheten *cross compliance*-regels op het gebied van milieu, voedselveiligheid, dierenwelzijn en dergelijke, geven op voorhand nog geen aanleiding voor rigoureuze koerswijzigingen in de bedrijfsvoering. Voor de akkerbouwers zijn overigens de mogelijkheden om andere gewassen te gaan telen gering als gevolg van het verbod om op 'subsidiabele hectares' (poot- en consumptie)aardappelen, groenten, fruit en meerjarige gewassen te telen. Dus de akkerbouwer die op deze gewassen overstapt, ontvangt voor die hectares geen toeslag. De *cross compliance*-regels zijn al grotendeels in de Nederlandse wetgeving ingebouwd en vormen dus geen extra stimulans voor verduurzaming, behalve wellicht het risico op verlies van een deel van de bedrijfstoelage. Overigens zijn de mogelijkheden om maatregelen te nemen binnen de akkerbouw wat groter dan in de melkveehouderij.

Aanpassingen in de akkerbouw

De akkerbouwers gaven in de workshop aan om bij het nieuwe beleid meer aandacht te geven aan in- en extensivering, bedrijfsvergroting, het creëren van meer toegevoegde waarde, verbreding en samenwerking en meer activiteiten zelf zullen uitvoeren. Een aantal akkerbouwers denkt versneld met het bedrijf te gaan stoppen of in deeltijd te gaan werken. Opmerkelijk is echter dat bijna alle gekozen maatregelen niet zo zeer gekozen zijn vanwege de overgang van gekoppelde premies naar ontkoppelde bedrijfstoelagen, maar vooral om de gevolgen van het gewijzigde Europese suikerbeleid op te vangen. Een aantal akkerbouwers ziet met de gekozen maatregelen zelfs kansen om het inkomen te verbeteren. De maatregelen vergen wel extra investeringen en meer inzet van arbeid.

Aanpassingen in de melkveehouderij

Voor de melkveehouders geven de veranderingen in het beleid aanleiding tot verschillende mogelijke veranderingen in de bedrijfsvoering. Het kopen van melkquotum en een hoger percentage grasland leeft bij veel melkveehouders. Het laatste is vooral een reactie op de verandering in het mestbeleid, vanwege de voorwaarde voor derogatie. Sommige veehouders noemen ook het kopen of pachten van grond, het aanhouden van minder jongvee, het verlagen van het gebruik van stikstofkunstmest, het afvoeren van mest en het opstallen van vee als maatregelen om het inkomen zo goed mogelijk op peil te houden wanneer de bedrijfstoelage op zich onvoldoende is om de prijsdaling van melk te compenseren. Door de verschillende maatregelen verwachten de deelnemers in meer of mindere mate kans te zien om hun inkomensdaling te beperken of zelfs een hoger inkomen te realiseren. Gemiddeld genomen verwachten de melkveehouders een daling van hun inkomen, vooral omdat de bedrijfstoelage de daling van de melkprijs niet volledig compenseert.

Meer informatie:

Rapport 6.06.09 *Ondernemen met bedrijfstoelagen; Een hele verandering*